

Kako so kulturni dogodki izrinili kulturne prireditve

Piše *Emica Antončič*

Rubrika *Jezikovni kot*, ki jo začenjamo v teh Dialogih, se skuša od običajnih jezikovnih koticov razlikovati po tem, da ne opozarja na napake, ki jih pisci in govorce slovenskega jezika – predvsem zaradi slabe šolske jezikovne izobrazbe – delajo glede na obstoječo normo, ki jo lahko preverimo v pravopisu in slovnici, ampak na pretežno povsem nove pojave, ki jih opažamo v vsakdanji uredniški in lektorski praksi in o katerih se doslej povečini še ni javno razpravljalo. Večina teh pojavov je posledica vpliva globalne angleščine na slovenščino pri mlajših generacijah piscev in govorcev.

Medjezikovni vplivi lahko posamezen jezik bogatijo, lahko ga pa tudi siromašijo. Da iz globalne angleščine prihajajo k nam poimenovanja za številne nove pojave, ki jih uporabljamo bodisi kot citatne besede bodisi jih pisno ali izgovorno podomačujemo ali pa jih v celoti prevajamo in ustvarjamo nove slovenske izraze, je splošno znano. Težje pa je prepoznati posamezne pojave, ki najpogosteje izvirajo iz slabih prevodov strokovnih in publicističnih besedil in so prikriti, ker so lažni prijatelji. Ko se enkrat na nekem mestu uveljavijo, se kot virusi hitro širijo po družbenih in množičnih medijih in potisnejo slovenski standardni jezik v mrtvi kot.

Poletje je čas festivalov. Po Sloveniji se zadnja leta razraščajo kot gobe po dežju – od Ljubljane do zadnje vasi – in nas vabijo na kulturne, športne in družabne prireditve. Ampak ne, to je bilo nekoč, zdaj nas vse pogosteje vabijo na (kulturne, športne, družabne idr.) **dogodke**. Slovenska spletna stran ljubljanskega festivala (ki se še – mimogrede – ni povsem odločil, ali bo Ljubljana festival ali Festival Ljubljana, a o tem kdaj drugič) poznajo samo dogodke. Torej: vsi koncerti, gledališke in plesne predstave, razstave in delavnice so dogodki. Festival Lent se besedama prireditve in dogodek na svoji spletni strani izogne, saj vse svoje številne prireditve spravi pod “program”, številni drugi festivali mešajo dogodke in prireditve. Turistična stran Ljubljane www.visitljubljana.com pozna samo prireditve, www.celje.info pa zgolj dogodke. Če pogledate na spletno stran Napovednika, boste v kazalu na vrhu še našli *Prireditve*, pod tem pa samo še najave in vrste *dogodkov*. Spletna stran Kulturnik pozna samo dogodke.

Kaj je torej s temi dogodki in prireditvami?

Pa saj je vseeno, boste rekli, vsi vemo, za kaj gre. Če naj bi bilo vseeno, se je treba takoj vprašati, zakaj sta se pa potem v slovenščini oblikovali ti dve besedi. In kaj točno poimenujeta oz. kaj pomenita.

Najprej gremo pogledat v Slovar slovenskega knjižnega jezika:

dogódek -dka m (ô) *kar se zgodi*: dogodki so se vrstili z veliko naglico; težko je slediti vsem dogodkom; razpravljati o aktualnih dogodkih; neprijeten, zanimiv dogodek; to so bili usodni dogodki za našo deželo; živo se spominja dogodka iz šole; dogodki na bojiščih / izid te knjige je bil velik literarni dogodek; komentar o športnih dogodkih dneva; v tem kraju so se odigrali pomembni zgodovinski dogodki / ekspr.: sestanek obeh državnih voditeljev je zgodovinski dogodek *ima velik, trajen pomen*; srečanje atletskih prvakov je bilo dogodek leta *najpomembnejši dogodek*

• ekspr. v družini pričakujejo vesel dogodek *rojstvo otroka*; zanima nas, kakšen bo razvoj dogodkov po odstopu vlade *kaj se bo zgodilo*; publ. v teku dogodkov se bo pokazalo, kdo ima prav *sčasoma, polagoma*

/.../

priredítev -tve ž (i)

1. *javni dogodek, zlasti kulturni, športni, zabavni*: udeležiti se prireditve; odpovedati prireditve; nastopiti na prireditvi; dobrodelna prireditve; družabna prireditve; kulturna, pevska, športna prireditve; obisk prireditve; program prireditve; vstopnice za prireditve; knjižni sejem in druge prireditve

SSKJ definira torej prireditve kot vrsto dogodka. Prireditve je v tem razmerju podpomenka, dogodek pa nadpomenka.

Da bi ju še bolje razumeli, je treba pogledati njun izvor in tvorjenost.

Pleteršnikov slovensko-nemški slovar (1894–1895) definira dogodek kot *das Geschehnis* in kot *der Vorfall*, prireditve pa kot *die Veranstaltung*.

Sodobni nemški pravopisni slovar Duden nam pove, da je *das Geschehen* “nekaj, kar se zgodi, celota posebnih, izstopajočih dogodkov, postopkov, pripetljajev in potek teh pripetljajev”, *Vorfall* pa je v nemščini “nenaden (za udeležence neprijeten) dogodek, pripetljaj”. *Veranstaltung* je nekaj, kar se priredi, na primer kulturna, umetniška, športna itd. prireditve.

Snojev Slovenski etimološki slovar osnovo za tvorjenko *dogodek*, torej glagol *dogoditi se*, pojasnjuje z izvorom v praslovanski osnovi **goditi se*, kar je pomenilo 'sklepati se, združevati se, najti se ob istem času na istem mestu, srečati se' ... "Da se kaj zgodi, morata namreč dve stvari ali dve osebi priti v stik, se srečati." Dogodek je torej na primer, če v mestu nenapovedano srečam sošolca iz gimnazije, ki ga nisem videla že 30 let. Dogodek je tudi prometna ali naravna nesreča.

Prireditve pa po Slovenskem etimološkem slovarju izhajajo iz samostalnika *red*, ki izhajajo iz praslovanskega **rědъ*, ta pa iz indoevropskega korena, ki pomeni uredjenost, *red*, od koder izvira latinski *ordiri* (*snovali, razvrščati*).

Prireditve je torej nekaj, kar se pri-redi, uredi, pripravi.

Kaj si lahko torej predstavljamo – če dobro poznamo pomen obeh slovenskih besed –, ko založba X vabi na svoje **dogodke**, ki so v praksi povečini predstavitev knjig in literarni nastopi? Da torej spravimo pisatelja in občinstvo v isti prostor in čakamo, da se bo med njima kaj zgodilo? Ampak tudi tako preprosta zadeva, kot je predstavitev knjige, zahteva svoje priprave in se ne zgodi kar tako: urednik in avtor se morata dogovoriti, o čem se bosta na predstavitvi pogovarjala, kako bosta vključila prisotne, morda še povabita kakšnega igralca, da prebere odlomek iz knjige, založba pripravi računalniške projekcije ali plakat ipd. Predstavitev knjige je torej v polnem pomenu **prireditve**, ker je pri-rejena, pri-pravljena.

V poplavi poimenovanj "kulturni dogodek" še nisem opazila, da bi z dogodkom kdo poimenoval gledališko predstavo. Morda se vendarle še zavedamo, da je to prireditve, saj so zanjo potrebne dolgotrajne priprave velike ustvarjalne ekipe.

Od kod v zadnjem času takšna invazija kulturnih dogodkov v javni rabi? Žal nam besedilni korpusi ne nudijo odgovora na to vprašanje, saj ne omogočajo objektivnih statističnih primerjav o količinskem in časovnem gibanju pojavljanja obeh besed, zato se bomo morali zanesti na svoje (dolgoletne) lektorske izkušnje in opažanja. Zelo verjeten izvor širjenja besede dogodek po napovednikih in vabilih na kulturne prireditve in od tod tudi v novinarskih poročilih je družbeno omrežje Facebook. To je seveda zelo točno uokvirjeno in omejeno, med njegovimi rubrikami pa je tudi "event". Angleška beseda *event* pomeni tako dogodek kot prireditve, pa še tekmo, tekmovanje in še kaj za povrh. Na Facebookovih straneh so *event* v slovenščino prevedli z *dogodkom*. Če nek posameznik na svoji Facebook strani oznani rojstvo otroka, je to "srečni dogodek" in je raba te besede v slovenščini v tem primeru ustrezna. Toda isti Facebookov okvir uporabljajo tudi kulturne ustanove oz. producenti, ki pod rubriko "dogodki" oglašujejo dejansko svoje prireditve. Tako kot mladi v pogovornem jeziku rečejo kar, da "gredo na event", se v javnih objavah, kjer se uporablja standardna slovenščina, zdaj zaradi Facebooka širi slovenski prevod *dogodek* in izrinja ustaljeno slovensko poimenovanje *prireditve*. Namesto kulturnih prireditve dobivamo zdaj kulturne dogodke. Problem nastane, ker je dogodek za to rabo preohlapno in netočno poimenovanje. Tako slovenščina v tem konkretnem primeru pod vplivom angleščine postaja pomensko ohlapna in manj določna oz. izgublja doslej ustaljeno terminološko rabo.

Ob tem še ugotovimo, da slovenska prireditve v angleščini nima pomenske ustreznice. Slovensko-angleški slovarji navajajo kot možne prevode za prireditve *arrangement*, kar pa je priprava, priredba (aranžma v glasni npr.), *entertainment*, kar je zabava, razvedrilo, *concert*,

kar je seveda koncert, *show*, ki je predstava, prikaz, razkazovanje (šov), razstava, oddaja in še cel kup drugih stvari, in *performance*, ki je predstava, uprizoritev, nastop, izvedba. Angleščina torej nima besede, ki bi pomensko povezovala vse te vrste dejavnosti v eno, kot to povezuje slovenska *prireditel*. In zato se tej slovenski besedi v novih okoliščinah slabo piše.

Največja nebuloza, ki jo opažam zadnje čase pri kulturnih novinarjih, pa je uporaba besedne zveze "prirediti/pripraviti dogodek".

Na MMC RTV Slovenija so 7. maja letos objavili tole novico:

Metropolitanska opera - Met v nedeljo pripravlja veliki dogodek, s katerim bo zaokrožila letošnje praznovanje 50-letnice delovanja v newyorškem centru Lincoln.

Na slavlju bodo nastopila številna velika imena iz opernega sveta, med njimi španski tenorist in dirigent Placido Domingo in ameriška sopranistka Renee Fleming.

Dogodek bo potekal ob koncu še ene spektakularne sezone Metropolitanske opere, ki so jo krojili izjemni solisti in člani zbora in orkestra opere, je pisal AFP, ki pa dodaja, da je opera kljub slavju trenutno v težkem položaju./.../

Vir novice je mednarodna tiskovna agencija in nekdo je novico slabo prevedel iz angleščine.

Ampak besedna zveza je priročna in se zato hitro širi med novinarji, ne da bi ti pri tem razmislili o tem, kaj so sestavili.

Jezikovni mrtvi kot.